

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput I. Conscientiæ definitio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

LIBER UNDECIMUS.

AMOR CONSCIENTIOSUS,

Sive

De Conscientia, interna amoris & morum Regula.

Sola Conscientia præfari non amat: quia mavult facere, quam dicere. Conscientia quippe dicitur, quasi *cordis scientia*, non oris. Ideò non quærit blanda verborum lenocinia, nec concinnos politi oris sermones, nec Grammaticæ leges, nec Poësis metros, nec Rhetoricæ pompam, nec Philosophiæ argutias. Unum conscientia bona amat, amare; amare utique quod amandum est, & quomodò amandum est. Hanc conscientiam audit, qui illi præbet cor suum, qui illud summâ ratione petit. Summâ ratione cor hominis petit, qui dicit: *Fls præbe mhi cor tuum*. Cor hominis petit Deus, cui, antequam peteret, debebatur. Petit amorem amor: petit dilectionem, qui (ut verbis utar Salviani l. 4. de provid.) *super amorem filiorum nos diligit, qui propter nos filio non pepercit, & quid dico filio? addo & hoc filio iusto, & hoc filio unigenito, & hoc filio Deo. Et quid dici amplius potest? & hoc pro nobis, id est pro malis, pro impiissimis, pro iniquis. Quis estimare hunc Dei erga nos amorem quærat? Tanto proinde amoris cor suum non præbens, velut inexcusabilis arguitur à propria conscientia, quæ cum sit signatum super nos lumen vultus tui Domine, & æternæ lucis splendor, in nos revibratus, non potest non jugiter clamare, ut eum amemus, qui nos amore taliter prævenit, torque beneficiis demeruit. Istos conscientia clamores, silentium tenere nescientes, semper audit, qui fugitivus non est cordis sui: solus eos non audit, qui extra se diffusus, & vanis amoribus illigatus, conscientia clamoribus aures occludit, non sic colens animam suam, sicut villam suam. Quem alloquens Cæcilius Arelatenfis homil. 20. *Clamat (inquit) tibi in conscientia tua æterna iustitia: quomodo guberna agrum tuum, guberna & cor tuum. Quomodo colis villam tuam, colo & animam tuam. Quomodo superfluos palmes tollis de vinea tua, sic malos affectus tolle de anima tua... Quomodo in vite tua rotos superfluos palmes amputas, & duos aut tres, qui sunt legumi, derelinquis, sic & in anima tua, omnia desideria mala & superflua, Spiritus sancti gladio, & crucis falce debes incidere, & hoc tantum, unde iustitia, vel misericordia, vel eharitas cernitur, reservare.**

CAPUT I.

Conscientia definitio.

Conscientiæ nomen non uno modo accipitur: cum ipsam animæ substantiam Apo-

stolus conscientiam vocet. Hebr. 9. *Sanguis Christi emundabit conscientiam nostram*. Sed famosè accipitur pro dictamine rationis, antecedente vel consequente actus nostros. Quod si sit antecedens, dicitur conscientia faciendorum: si consequens, conscientia factorum, de qua Tridentinum sess. 14. c. 5. *constitenda dicit à penitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem discussionem conscientiam habent*.

Nihil porò aliud est conscientia, hoc modo sumpta, nisi dictamen rationis, quo recognoscimus nos hoc vel illud fecisse, vel omisisse; vel id quod fecimus, vel omisimus, esse benè vel malè factum, vel omisum, prout S. Thomas explicat 1. p. q. 79. a. 13. Et ipsa est, quæ dicitur nos accusare, reprehendere, remordere, torquere, pungere, testificari contra nos, si malè egerimus; excusare verò, defendere & iustificare, si benè. Rom. 2. *Testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationibus accusantibus, vel etiam defendentibus*. Tanti verò faciendum est bonum conscientia testimonium, ut SS. Patres moneant, parùm nobis curandum, quid de nobis alii sentiant, modò nobis testimonium bonum perhibeat conscientia in Spiritu sancto Rom. 9. Ut enim dicitur can. *in cunctis* 11. q. 3. quem conscientia defendit, & inter accusationes liber est; & liber, vel sine accusatione, esse non potest, si sola, quæ interius addicit, conscientia accuset. Unde Augustinus l. 2. contra Secundin. c. 1. *Senti de Augustino quidquid libet, solum me, in oculis Dei, conscientia non reprehendat*. Et Gregorius l. 6. epist. 14. *Nullus nos lingua implicei, ubi conscientia non accusat*.

De conscientia tamen taliter accepta, seu 3 consequente, & factorum, in præfenti differere non suscipimus; sed de conscientia antecedente, seu faciendorum. Quæ quia antecedit actus nostros per modum regulæ, convenienter *antecedens* dicitur. Ab Origene verò l. 2. in epist. ad Rom. dicitur esse velut Pædagogus & Rector animæ, monens de agendis vel omitendis, l. 2. C. de fideicommissio dicitur *Angelus mentis Præfes*.

Definitur autem, *Dictamen rationis nostræ* 4 ex principis generalibus syndere seos, concludens quid hic & nunc, spectatus omnibus circumstantiis, amplectendum, vel fugiendum sit, tanquam bonum vel malum, attentâ lege divinâ & humanâ. Differt à synderesi, quòd ea sit iudicium nobis naturaliter inditum, quo in generali

generali judicamus v. g. *bonum esse amplectendum, malum fugiendum. Quod tibi non vis fieri, alicui ne feceris. Jus suum cuique tribuendum. Nihil faciendum cum dubio an equum sit, &c.* Conscientia verò est iudicium superveniens generali isti iudicio, illudque applicans ad actum particularem, & inde concludens quid hic & nunc amplectendum sit vel fugiendum.

5 Unde iudicium conscientie proprie est conclusio syllogismi practici, cuius majorem propositionem synderesis statuit, v. g. dicendo, *omne malum est fugiendum.* Minorem verò, iudicium de bonitate vel malitia hujus particularis actus, v. g. *subsumendo sic: hic actus est malus.* Ex quo utroque conscientia concludit, v. g. *ergo hic actus est fugiendus.* In qua conclusione, ut dixi, conscientia proprie consistit, differtque à iudicio elicito circa minorem propositionem, quòd iudicium istud proximè & immediatè non dirigat operationem, sed mediante conclusione, seu ultimo conscientie dictamine; quòd à nonnullis practicè practicum dicitur: prius verò illud, speculativè practicum.

6 Ad ultimum verò, seu practicè practicum conscientie dictamen sic pervenitur per synderesim, & particulare iudicium inde subsumptum, ut ad iudicium de honestate vel inhonestate alicujus particularis actus non uno semper velut gradu perveniatur, sed plerumque per quatuor gradus. Quorum primus est dubitationis: cum scilicet incipit quis dubitare de honestate vel inhonestate particularis actus. Quo in statu necdum fert iudicium: quia non magis applicat animum ad unam contradictionis partem, quàm ad alteram. Propter quod dubitatio, secundum Legisperitos, non est probatio, nec gradus probationis. Secundus gradus est suspitionis, quem Jurisperiti vocant primum probationis: cum scilicet intellectus ex levibus indiciis seu argumentis, incipit inclinari ad unam partem præ altera, v. g. quòd actus licitus sit, potius quàm illicitus. Quæ quidem suspitio plus habet credulitatis quàm dubitatio, & minùs quàm opinio, vocaturque *credulitas levis & temeraria*, cap. *inquisitioni* de sent. excom. in cap. verò *per suas* 2. de simon. vocatur *conscientia scrupulosa*. Tertius gradus est opinionis, & dicitur secundus probationis; tuncque contingit, dum intellectus, ex gravi seu probabili argumento, credit actum v. g. esse illicitum absque certitudine, & vocatur *credulitas probabilis & discreta* cap. *inquisitioni* citato. Quartus gradus est plenæ credulitatis, estque tertius probationis, tunc contingens, dum intellectus certam habet credulitatem, quòd actus sit illicitus, ibidemque vocatur *fides, plenaque credulitas*.

CAPUT II.

Divisio conscientie.

7 Conscientia à Theologis dividitur 1.º in antecedentem & consequentem, de quibus n. 2. & 3.

2.º in præcipientem, consulentem, & 8
permittentem. Conscientia præcipientis est, quæ dicitur aliquid esse de præcepto. Consulens, quæ dicitur esse de consilio. Permittens, quæ dicitur aliquid nec sub præceptum cadere, nec sub consilium, sed merè esse permissum.

3.º in veram & erroneam. Vera est, quæ 9
dicitur licitum vel illicitum esse quòd reverà est tale. Erronea, quæ dicitur licitum esse vel illicitum, quòd reverà non est tale.

4.º Conscientia dividitur in certam, pro- 10
babilem, dubiam, perplexam, scrupulosam, & laxam.

Conscientia certa est, quæ firmiter & absque formidine dicitur aliquid licitum esse, vel illicitum. *Probabilis*, quæ ex gravi fundamento tale quid iudicat, sed non firmiter, nec absque formidine de opposito. Conscientia *dubia* nec dicitur aliquid esse licitum, nec illicitum; sed anceps hæret inter utramque partem contradictionis, neutri assentiendo, nec magis in unam quàm in alteram inclinando. Conscientia *perplexa* est, quæ apprehendit & credit peccatum in utraque parte contradictionis, id est sive hoc vel illud feceris, sive non feceris. Conscientia *scrupulosa* est metus & formido, vel imaginatio animum excrucians & inquietans ex levibus conjecturis. Unde nec ipsa proprie conscientia est, sed umbra potius, seu similitudo conscientie, ut Laymannus observat l. 1. tr. 1. c. 3. n. 4. neque enim practicum est rationis iudicium sive assensus, sed potius imaginatio fortis, fatuo igni similis, quæ miser homo vexatur & angitur. Conscientia denique *laxa* est quæ formatur secundum opinionem laxam, de qua vide quæ dixi Prolegomeno 1. n. 120.

CAPUT III.

Explicatio conscientie recte.

Conscientiam rectam plerique confundunt 11
cum conscientia vera. Sed aliquod inter utramque videtur esse discrimen. Non enim omnis conscientia vera, videtur esse conscientia recta. Cum impossibile sit hominem peccare sequendo conscientiam rectam; peccant tamen aliquando, sequendo conscientiam veram. Peccat quippe uxor, negando debitum viro, quem verè iudicat esse suum, dum id temerè iudicat, id est ex levi fundamento. Peccat etiam Judex, ad mortem condemnando reum, quem verè iudicat nocentem, sed sine legitima convictione, vel rei confessione. Peccat denique filius, negando obedientiam patri, quem verè, sed temerè iudicat non esse suum; eò quòd conjecturæ valde probabiles suadeant esse suum, & nonnisi frivola occurrant in contrarium.

Quid igitur conscientia recta? Eam Theo- 12
logi ac Philosophi passim cum Aristotele 6. Ethic. 2. esse dicunt, quæ est conformis appetitui recto. Ita etiam S. Thomas in 3. dist.